ПРИЧОРНОМОРСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ
ЕКОНОМІКИ ТА ІННОВАЦІЙ

ГАБІТУС

Науковий журнал

Випуск 15

**Видавничий дім
«Гельветика»
2020**

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1
ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ СОЦІОЛОГІЇ

Катруха Е.В.
ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПСЕВДОНАУКИ В КОНТЕКСТЕ
ПРОБЛЕМЫ ДЕМАРКАЦИИ НАУЧНОГО И НЕНАУЧНОГО ЗНАНИЯ.....11

Хижняк О.В.
МЕТАМОРФОЗИ НАУКОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
І ВІДДАЛЕНА НАУКОВА РОБОТА В ОЦІНКАХ
УКРАЇНСЬКИХ МОЛОДИХ УЧЕНИХ.....20

Щерба О.І.
ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ ПРО КУПІВЛЮ
ІНДИВІДУАЛЬНИМ СПОЖИВАЧЕМ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....25

СЕКЦІЯ 2
МЕТОДОЛОГІЯ ТА МЕТОДИ СОЦІОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Жилін М.В., Смокова Л.С.
ІДЕНТИЧНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ: ПРОБЛЕМИ
ПРАКТИЧНОГО ВИКОРИСТАННЯ Й ІНСТРУМЕНТІВ ВИМІРУ.....30

СЕКЦІЯ 3
СОЦІАЛЬНІ СТРУКТУРИ ТА СОЦІАЛЬНІ ВІДНОСИНИ

Полтораков О.Ю.
СОЦІАЛЬНА АКСІОЛОГІЯ НАСИЛЬСТВА
В СУСПІЛЬНИХ РЕАЛІЯХ ПОСТМОДЕРНУ.....38

Хелашвілі А.В., Цимбал Т.В.
СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ
ГРУЗИНСЬКИХ МІГРАНТІВ У МІСТІ КИЄВІ.....43

СЕКЦІЯ 4
СПЕЦІАЛЬНІ ТА ГАЛУЗЕВІ СОЦІОЛОГІЇ

Литовченко А.Д., Нехаенко О.В.
ПОЛИТКОРРЕКТНОСТЬ КАК ИНСТРУМЕНТ
ИДЕОЛОГИЧЕСКОГО ПРОИЗВОДСТВА: ВЗЛАМЫВАЯ «ОСКАР».....49

Чаплик М.М.
БУРШТИНОВА ЛИХОМАНКА ЯК ПРИКЛАД ПОШИРЕННЯ МАСОВИХ
КРИМІНАЛЬНИХ ПРАКТИК: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....56

СЕКЦІЯ 5
ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЯ

Бужинська С.М., Кривошей К.Ю.
ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ
ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ.....63

Виноградова В.Є.
ВПЛИВ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ
НА ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДИТИНИ.....68

Мельник О.А.
РОЗУМІННЯ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ: ІСТОРІЯ ПОГЛЯДІВ.....72

Погорільська Н.І.
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РАДЯНСЬКОЇ ПСИХОЛОГІЇ НА ПОЧАТКУ СРСР.....77

Сергата І.О.
ГЛИБИННО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ЗМІСТ
ПОНЯТЬ «АРХЕТИП» ТА «СИМВОЛІЗАЦІЯ» 82

Уханова А.І.
ЗНАЧЕННЯ ЗАНИЖЕНОЇ САМООЦІНКИ ДЛЯ НЕГАТИВНОГО
ЖИТТЄВОГО СТИЛЮ УКРАЇНСЬКИХ ПІДЛІТКІВ.....86

СЕКЦІЯ 6
ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

Бочелюк В.Й., Панов М.С.
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ
ЗАСОБАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ.....92

Вовченко О.А.
ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ
ПІДЛІТКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ РОЗУМОВОГО РОЗВИТКУ
В КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ.....102

Водолазська О.О.
ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСІБ
ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ ПРОФЕСІЙНОГО САМОЗМІНЮВАННЯ.....108

Гордієнко І.О., Кримова Н.О.
ТЕОРЕТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЧИННИКІВ РАННЬОГО ВПЛИВУ
НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ.....114

Гребінь Н.В., Федчун М.Ю.
ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ
ІЗ ПІДВИЩЕНИМ РІВНЕМ ПЕРЕЖИВАННЯ СТРАХІВ.....119

Грицук О.В.
ОСОБЛИВОСТІ ЕМОЦІЙНИХ СТАНІВ СТУДЕНТІВ
НА СЕМІНАРСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТТЯХ.....125

Гусакова М.П., Фурта І.Ю.
РОЗУМІННЯ ПАРАДОКСІВ У СТРУКТУРІ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ РІЗНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ 133

Жураковський І.О.
ОСОБЛИВОСТІ РЕАКТИВНОЇ ТА ОСОБИСТІСНОЇ ТРИВОЖНОСТІ В ОСІБ ІЗ ПСИХОСОМАТИЧНИМИ НЕДОМАГАННЯМИ 138

Каргина Н.В., Рубский В.Н.
ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ПРОБЛЕМЫ ОСНОВАНИЯ ЭТИКИ И МОРАЛИ 143

Колишкін О.В.
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗІ ЗНИЖЕНИМ СЛУХОМ У ПРОЦЕСІ РУХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 148

Костіна Т.О.
ҐЕНЕЗА ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ У СТАРОДАВНІ ЧАСИ 153

Курдибаха О.М.
ВПЛИВ СІМ'Ї НА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ 158

Лохвицька Л.В.
МОРАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ У МОРАЛЬНОМУ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ: ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ФЕНОМЕНУ 163

Мартинюк Ю.О.
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ РІВНЯ САМООЦІНКИ НА ОБРАННЯ ЖАНРУ ЖИВОПИСУ 168

Назаренко Н.А.
ЧАСОВІ ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄВОГО ПЛАНУВАННЯ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИЗНАЧЕННЯ ВЛАСНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ 174

Папітченко Л.В.
ФІЛОСОФСЬКО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЗАРОДЖЕННЯ ФЕНОМЕНУ ГІДНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ВІД АНТИЧНОСТІ ДО ЕПОХИ ВІДРОДЖЕННЯ 180

Паркулаб О.Г.
ТЕРАПЕВТИЧНИЙ ДІАЛОГ ЯК СПІВТВОРЧІСТЬ КОНСУЛЬТАНТА І КЛІЄНТА 187

Проць О.І.
ПСИХОЛОГІЧНЕ БЛАГОПОЛУЧЧЯ ЖІНОК У ДЕКРЕТНІЙ ВІДПУСТЦІ 192

Тітяєв В.М.
МОЖЛИВОСТІ ТА ФОРМИ ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГОВОГО ПІДХОДУ У РОБОТІ З АДИКТИВНИМИ КЛІЄНТАМИ 197

Цибух Л.М., Мельничук І.В., Лазоренко Т.М.
ВПЛИВ СТИЛЮ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ НА РОЗВИТОК ОСОБИСТІСНИХ ЯКОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ 202

Чистовська Ю.Ю., Ізвєкова О.Ю.
ПСИХОТЕРАПІЯ БРОНХІАЛЬНОЇ АСТМИ ЯК ПСИХОСОМАТИЧНОГО ЗАХВОРЮВАННЯ 208

Чобанян А.В.
ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО НАВЧАННЯ В ШКОЛІ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ ІЗ ПОРУШЕННЯМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЗАСОБОМ ПРОГРАМИ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ 213

СЕКЦІЯ 7
ПСИХОЛОГІЯ ПРАЦІ

Безлуцька О.П.
ПСИХОЛОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ПОМИЛКОВИХ ДІЙ СУДНОВИХ ОПЕРАТОРІВ 219

Четверікова Н.В.
АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ФАКТОРІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІВ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ ЯК МОЖЛИВИХ ЧИННИКІВ ЗНИЖЕННЯ ЇХНЬОЇ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ 223

СЕКЦІЯ 8
СОЦІАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ, ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

Бондар О.П.
ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОМАШНЬОГО ІГРОВОГО ПРОСТОРУ ДИТИНИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ 230

Джаббарова Л.В.
ДОСЛІДЖЕННЯ ФУНКЦІЙ ІДЕНТИЧНОСТІ В СТУДЕНТІВ 235

Катрушова Л.О.
МОВНИЙ БАР'ЄР ЯК КЛЮЧОВА ПЕРЕПОНА АДЕКВАТНОЇ АДАПТАЦІЇ ТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У МЕДИЧНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА 240

Марценюк М.О.
ОСОБЛИВОСТІ ЗДОРОВОЇ ПОВЕДІНКИ В МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ 245

Орловська О.А.
ПОСТТРАВМАТИЧНИЙ СТРЕСОВИЙ РОЗЛАД УЧАСНИКА БОЙОВИХ ДІЙ ТА СІМЕЙНА АДАПТАЦІЯ 251

Паламарчук О.М.
ЕКОЛОГО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЕФЕКТИВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ 256

Шаумян О.Г.
АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ-СИРІТ 261

CONTENTS

SECTION 1
THEORY AND HISTORY OF SOCIOLOGY

Katrukha E.V.
DEFINITION OF PSEUDOSCIENCE IN THE CONTEXT
OF THE PROBLEM OF DEMARCATION OF SCIENTIFIC
AND NON-SCIENTIFIC KNOWLEDGE 11

Khyzhniak O.V.
METAMORPHOSES OF SCIENTIFIC COMMUNICATIONS
AND REMOTE SCIENTIFIC WORK IN THE ASSESSMENTS
OF UKRAINIAN YOUNG SCIENTISTS 20

Shcherba O.I.
THE DECISION-MAKING PROCESS FOR THE PURCHASE
OF THE INDIVIDUAL CONSUMER: THE SOCIOLOGICAL ASPECT 25

SECTION 2
METHODOLOGY AND METHODS OF SOCIOLOGICAL RESEARCH

Zhylin M.V., Smokova L.S.
PERSONAL IDENTITY: PROBLEMS OF PRACTICAL
IMPLEMENTATION AND MEASURING TOOLS 30

SECTION 3
SOCIAL STRUCTURES AND SOCIAL RELATIONS

Poltorakov O.Yu.
SOCIAL AXIOLOGY OF VIOLENCE
IN ITS REALITIES OF POST-MODERN SOCIETY 38

Khelashvili A.V., Tsymbal T.V.
STRATEGY OF SOCIAL ADAPTATION
OF GEORGIAN MIGRANTS IN KYIV 43

SECTION 4
SPECIAL AND BRANCH SOCIOLOGIES

Lytovchenko A.D., Nekhaenko O.V.
POLITICAL CORRECTNESS AS A TOOL
OF IDEOLOGICAL PRODUCTION: HACKING THE “OSCAR” 49

Chaplyk M.M.
AMBER FEVER AS AN EXAMPLE
OF THE SPREAD OF MASS CRIMINAL PRACTICES:
SOCIOLOGICAL ANALYSIS 56

SECTION 5
GENERAL PSYCHOLOGY. HISTORY OF PSYCHOLOGY

Buzhynska S.M., Kryvoshei K.Yu.
STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN ADOLESCENCE 63

Vynohradova V.Ye.
INFLUENCE OF PSYCHOLOGICAL FACTORS ON THE FORMATION OF A CHILD'S CREATIVE ABILITIES 68

Melnyk O.A.
UNDERSTANDING OF MENTAL DEVELOPMENT OF HUMAN BEINGS: HISTORY OF VIEWS 72

Pohorilska N.I.
THE FEATURES OF THE PSYCHOLOGY DEVELOPMENT AT THE BEGINNING OF THE SOVIET STATE..... 77

Serhata I.O.
DEEP-PSYCHOLOGICAL CONTENT OF THE CONCEPTS "ARCHETYPE" AND "SYMBOLIZATION" 82

Ukhanova A.I.
THE INFLUENCE OF LOW SELF-ESTEEM ON THE NEGATIVE LIFESTYLE OF UKRAINIAN ADOLESCENTS 86

SECTION 6
PERSONALITY PSYCHOLOGY

Bocheliuk V.Y., Panov M.S.
PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SOCIAL ADAPTATION OF PRIMARY SCHOOLCHILDREN WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS BY ART THERAPY..... 92

Vovchenko O.A.
PSYCHOLOGICAL SUPPORT OF FAMILY EDUCATION OF ADOLESCENTS WITH DISORDERS OF MENTAL DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF FORMATION OF EMOTIONAL INTELLIGENCE 102

Vodolazska O.O.
INDIVIDUAL – PSYCHOLOGICAL FEATURES OF PERSONS WITH DIFFERENT LEVEL OF PROFESSIONAL SELF-CHANGE..... 108

Hordiienko I.O., Krymova N.O.
THEORETICAL INVESTIGATION OF EARLY INFLUENCE FACTORS OF PERSONALITY FORMATION 114

Hrebin N.V., Fedchun M.Yu.
FEATURES OF AGGRESSIVE BEHAVIOUR IN ADOLESCENTS WITH HIGHER LEVELS OF FEAR EXPERIENCE 119

Hrytsuk O.V.
THE PECULIARITIES OF STUDENTS' EMOTIONAL STATES IN SEMINAR CLASSES 125

Husakova M.P., Furta I.Yu.
COMPREHENSION OF PARADOXES IN THE STRUCTURE
OF COGNITIVE ACTIVITY STUDENTS OF VARIOUS SPECIALTIES..... 133

Zhurakovskyi I.O.
FEATURES OF REACTIVE AND PERSONAL ANXIOUSNESS
IN PERSONS WITH PSYCHOSOMATIC DISORDERS 138

Karhyna N.V., Rubskyi V.N.
PSYCHOLOGICAL PROBLEMS OF THE FOUNDATIONS
OF ETHICS AND MORALITY..... 143

Kolyshkin O.V.
PSYCHOLOGICAL FEATURES OF SPEECH DEVELOPMENT
OF HIGH HEARING SCHOOL STUDENTS IN THE PROCESS
OF MOTOR ACTIVITY 148

Kostina T.O.
GENESIS OF GENDER EQUALITY IN ANCIENT TIMES 153

Kurdybakha O.M.
INFLUENCE OF THE FAMILY FORMATION OF PERSONALITY 158

Lokhvytska L.V.
MORAL INTELLIGENCE IN THE MORAL DEVELOPMENT
OF PERSONALITY: THEORETICAL SUBSTANTIATION
OF THE PHENOMENON 163

Martyniuk Yu.O.
FEATURES OF THE INFLUENCE OF A LEVEL
OF SELF-ESTEEM IN THE CHOICE OF GENRE IN PAINTING..... 168

Nazarenko N.A.
TIME FEATURES OF STUDENT'S LIFE PLANNING IN THE PROCESS
OF DETERMINING THEIR OWN LIFE POSITION 174

Papitchenko L.V.
THE PHILOSOPHICAL AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS
OF THE PERSONAL DIGNITY PHENOMENON, FROM ANTIQUITY
TO THE RENAISSANCE..... 180

Parkulab O.H.
THERAPEUTIC DIALOGUE AS SINGING-CREATIVITY
OF THE CONSULTANT AND CLIENT 187

Prots O.I.
MENTAL WELL-BEING OF WOMEN ON MATERNITY LEAVE..... 192

Titiaiev V.M.
OPPORTUNITIES AND FORMS OF APPLICATION
OF THE COACHING APPROACH IN WORK WITH ADDICTIVE CLIENTS..... 197

Tsybukh L.M., Melnychuk I.V., Lazorenko T.M.
INFLUENCE OF FAMILY EDUCATION STYLE
ON DEVELOPMENT OF TEENAGERS` PERSONAL QUALITIES 202

Chystovska Yu.Yu., Izviekova O.Yu.
PSYCHOTHERAPY OF BRONCHIAL ASTHMA
AS A PSYCHOSOMATIC DISEASE 208

Chobanian A.V.
FORMATION OF SOCIAL READYNESS TO LEARN
IN THE SCHOOL OF SENIOR PRESCHOOL CHILDREN WITH
DISABILITIES OF INTELLECTUAL DEVELOPMENT BY MEANS
OF PSYCHOLOGICAL SUPPORT PROGRAM 213

SECTION 7
PSYCHOLOGY OF WORK

Bezlutska O.P.
PSYCHOLOGICAL PREREQUISITES FOR ERRORS OF SHIP OPERATORS 219

Chetverikova N.V.
ANALYSIS OF PSYCHOLOGICAL FACTORS IN THE ACTIVITIES
OF TEACHERS OF INCLUSIVE EDUCATION AS POSSIBLE FACTORS
IN REDUCING THEIR EMOTIONAL RESILIENCE 223

SECTION 8
SOCIAL PSYCHOLOGY. LEGAL PSYCHOLOGY

Bondar O.P.
PSYCHOLOGICAL FEATURES OF ORGANIZATION
OF HOME GAME SPACE OF A PRESCHOOL CHILD 230

Dzhabbarova L.V.
RESEARCH OF IDENTITY FUNCTIONS IN STUDENTS 235

Katrushova L.O.
LANGUAGE BARRIER AS A KEY BARRIER TO ADEQUATE
ADAPTATION AND SOCIALIZATION OF FOREIGN STUDENTS
IN MEDICAL EDUCATIONAL SPACE OF UKRAINIAN SOCIETY 240

Martseniuk M.O.
PECULARITIES OF HEALTHY BEHAVIOUR
IN YOUTH ENVIRONMENT: GENDER ASPECT 245

Orlovska O.A.
POST-TRAUMATIC STRESS DISORDER FOR PARTICIPANT
OF MILITARY ACTION AND FAMILY ADAPTATION 251

Palamarchuk O.M.
ECOLOGICAL AND PSYCHOLOGICAL FEATURES OF TRAINING
OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS TO WORK EFFECTIVELY 256

Shaumian O.H.
ASPECTS OF SOCIAL AND PSYCHOLOGICAL
REHABILITATION OF ORPHANED CHILDREN 261

СЕКЦІЯ 5
ЗАГАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ. ІСТОРІЯ ПСИХОЛОГІЯ

ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ТА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

STUDY OF THE RELATIONSHIP BETWEEN EMOTIONAL INTELLIGENCE AND PSYCHOLOGICAL WELL-BEING IN ADOLESCENCE

УДК 159.942
DOI https://doi.org/10.32843/2663-5208.2020.15.9

Бужинська С.М.
к.психол.н., доцент,
доцент кафедри педагогіки, психології, початкової освіти та освітнього менеджменту
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Кривошей К.Ю.
студент IV курсу психолого-педагогічного факультету
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради

Стаття містить теоретичне обґрунтування, методичні засади та результати експериментального дослідження. Авторами сформульована мета статті, яка полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці взаємозв'язку емоційного інтелекту з психологічним благополуччям у юнацькому віці. У ході аналізу поняття «емоційний інтелект» установлено, що він полягає в здатності переробляти інформацію, визначати значення емоцій, їх зв'язки один із одним, використовувати емоційну інформацію як основу для мислення і прийняття рішень. Аналіз поняття «психологічне благополуччя» довів, що він є інтегральним показником ступеня спрямованості людини на позитивне функціонування особистості (особистісного зростання, самоприйняття, позитивних стосунків з оточуючими, досягнення мети), ступінь реалізованості виражається у відчутті щастя, задоволеності собою і власним життям.

Під час аналізу експериментальних результатів розкрито наукові уявлення про взаємозв'язок емоційного інтелекту та психологічного благополуччя в юнаків. Діагностика здійснювалася на основі методики Н. Холла (дослідження емоційного інтелекту) і діагностики психологічного благополуччя за К. Ріфф. У процесі дослідження встановлено, що в значної кількості юнаків існують проблеми з розумінням свого емоційного стану, емоційного стану оточуючих людей і з регуляцією емоцій. Також виявлено взаємозв'язок між емоційним інтелектом і психологічним благополуччям за коефіцієнтом кореляції Пірсона. З'ясовано, що емоційний інтелект має значні кореляційні зв'язки з психологічним благополуччям. Тобто, чим вищий рівень емоційний інтелекту, тим вищий рівень психологічного благополуччя юнаків. Отже, авторами доведено, що низький рівень емоційного інтелекту негативно позначається на психологічному благополуччі юнаків.

Ключові слова: *юнацький вік, емоційний інтелект, психологічне благополуччя, кореляційний аналіз.*

The article contains theoretical substantiation, methodical bases and results of experimental research. The authors formulate the purpose of the article, which is to theoretically substantiate and experimentally test the relationship between emotional intelligence and psychological well-being in adolescence. In the analysis of the concept of "Emotional Intelligence" it was found that it consists in the ability to process information, determine the meaning of emotions, their relationship with each other, use emotional information as a basis for thinking and decision making. Analysis of the concept of "Psychological well-being" proved that it is an integral indicator of the degree of human orientation to the positive functioning of the individual (personal growth, self-acceptance, positive relationships with others, achieving goals), the degree of realization is expressed in happiness, self-satisfaction and life. The analysis of the experimental results revealed scientific ideas about the relationship between emotional intelligence and psychological well-being in young men. Diagnosis was based on the method of N. Hall (study of emotional intelligence) and the diagnosis of psychological well-being by K. Riff. In the course of the research it was established that a significant number of young people have problems with understanding their emotional state, the emotional state of others and with the regulation of emotions. Pearson's correlation coefficient was also found to be related to emotional intelligence and psychological well-being. Emotional intelligence has been found to have significant correlations with psychological well-being. That is, the higher the level of emotional intelligence, the higher the level of psychological well-being of young people. Thus, the authors proved that a low level of emotional intelligence negatively affects the psychological well-being of young people.

Key words: *adolescence, emotional intelligence, psychological well-being, correlation analysis.*

Постановка проблеми. Процеси глобалізації в усіх сферах людського існування вивели особистість на новий рівень пошуку актуалізації. Відтепер сучасні розвинені країни можуть похвалитися таким рівнем добробуту, за якого пріоритетне місце посідає комфортне, щасливе життя, розвиток та актуалізація потенціалу кожного індивіда. Сучасна людина прагне до особистого самовдосконалення, робить особистий комфорт і щастя важливим аспектом свого існування.

Питання дослідження психологічного благополуччя набула своєї популярності у XX ст. завдяки дослідженням А. Уотермана, К. Ріфф,

Б. Сінгера, М. Селігмана, Р. Райана, Е. Десі, Н. Бредберна й інших. Варто зазначити, що ця проблема вперше вивчалася ще в роботах таких античних філософів, як Арістіп та Аристотель, що пояснює значимість цього феномена для людства [4].

Незважаючи на тенденцію ізоляції людини від суспільства через розвиток технічної сфери існування, людина залишається «суспільною твариною», як і за часів Аристотеля, тому психологічне благополуччя та самоактуалізація людини можливі лише в умовах соціального існування суб'єкта (Д. Векслер, Х. Гарднер, Р. Торндайк, Дж. Мэйер, Д. Каруз, Р. Бар-Он). Виходячи із цього, на нашу думку, важливим завданням сьогодення є вивчення взаємозв'язку між рівнем емоційного інтелекту людини й психологічним благополуччям саме в юнаків, бо юнацтво є особливим періодом у житті людини, який посідає важливе місце у формуванні та розвитку багатьох психологічних і соціальних аспектів життя. Також цей період особливий тим, що особистість збагачує свій психічній досвід, формує свою індивідуальність і своє Я, соціалізується, робить величезні кроки в професійному спрямуванні [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи сучасні моделі емоційного інтелекту, неможливо оминути модель «множинного інтелекту» Х. Гарднера, яка отримала свій розвиток завдяки дослідженням Д. Векслера. Модель «множинного інтелекту» Х. Гарднера включає в себе сім основних підвидів (форм) інтелекту, серед яких поряд із традиційними вербальним і логіко-математичними, входить ще просторовий, музичний, тілесно-кінестетичний, міжособистісний і внутрішньоособистісний інтелект [7].

Усвідомлюючи значимість міжособистісного спілкування, що зростає, і підкреслюючи його високу роль для керівного складу, Р. Торндайк уперше написав про «соціальний інтелект» для позначення «далекоглядності в міжособистісних відносинах» [2].

Продовжуючи ідею Р. Торндайка, Г. Олпорт з'єднав соціальний інтелект зі здатністю висловлювати швидкі, майже автоматичні судження про людей, прогнозувати найвірогідніші їх реакції. Г. Олпорт визначав соціальний інтелект як «особливий соціальний дар». Тобто соціальний інтелект забезпечує гладкість у взаєминах із людьми, його продуктом бачив соціальне пристосування. Г. Айзенк дотримувався думки, що «соціальний інтелект проявляється у використанні IQ для соціальної адаптації» [2].

У вітчизняній психології ключові ідеї, що сприяють становленню поняття «емоційний інтелект», представлені в роботах Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейна, А.Н. Леонтьєва [4].

Розвиваючи ідеї Л.С. Виготського, С.Л. Рубінштейн відзначав, що мислення – це ні що інше, як єдність емоційного та раціонального, але описані Л.С. Виготським ідеї не отримали належного розвитку на сучасному етапі психологічної науки. У дослідженнях О.М. Леонтьєв демонструє афективність регуляції мислення. Учений стверджував, що афективність становить лише одну, особливу сторону процесів, якими є ті пізнавальні процеси, що відображають – нехай по-своєму – дійсність. С.Л. Рубінштейн розглядає емоції як «єдність переживання й пізнання», на його думку, інтелектуальний процес неможливий без участі емоцій [2; 4].

Щодо зарубіжних досліджень, то Дж. Мэйером, П. Сэловейем і Д. Карузо запропонували початковий варіант моделі емоційного інтелекту, розглядали його як певну структуру, що вибудовує ієрархію, рівні якої освоюються в онтогенезі послідовно. Дещо іншу думку мали Е. Фернхем і К.В. Петридес, які розглядали його одночасно як здатність і як рису [9].

Отже, розвиток уявлень про «емоційний інтелект» можна описати так. Модель П. Сэловея і Дж. Мэйера включала в себе тільки когнітивні здібності, пов'язані з переробкою емоційної інформації. Пізніше відбулося зрушення в трактуванні поняття емоційного інтелекту в бік посилення ролі особистісних характеристик [9].

Психологічне благополуччя має два протилежні погляди, які сягають своїми коренями в античність. Перший підхід – гедоністичний, розглядає психологічне благополуччя з погляду задоволеності й незадоволеності суб'єкта (Арістіп 5–4 ст. до н. е.). У щасті Арістіп бачив не просто мотив життєдіяльності людини, а й мету. Схожого бачення щастя дотримувалися й інші філософи, такі як Т. Гоббс, І. Бентам. Саме в межах гедоністичного напряму дослідження психологічного благополуччя здійснювали такі науковці, як Д. Канеман, Н. Бредберн та Е. Дінер. Вони описували це явище в термінах задоволеності-незадоволеності; їхні дослідження спрямовані на пошук шляхів отримання задоволення (досягнення щастя) [1; 5].

Психологічне благополуччя в межах евдемоністичного напряму розглядали А. Уотерман, К. Ріфф, Б. Сінгер, А. Макгрегор, М. Селігман, Р. Райан, Е. Десі й інші. Під психологічним благополуччям вони розуміли особистісне зростання, самоактуалізацію та самореалізацію суб'єкта [9].

Інтерес до психологічного благополуччя як до об'єкта наукового дослідження виник у другій половині XX століття й пов'язаний з актуалізацією проблем психічного та психологічного здоров'я особистості. Цей феномен розглядався в межах понять «здоров'я» та «хво-

роба», але після публікації монографії «Структура психологічного благополуччя» 1969 р. Н. Брэдберна психологічне благополуччя розуміється як суб'єктивне відчуття щастя індивідом, його задоволеність життям [6].

Продовжуючи вчення Н. Бредберна, уперше поняття «суб'єктивне благополуччя» застосував Е. Дінер. На думку Е. Дінера, структура суб'єктивного благополуччя складається з трьох компонентів: задоволення, неприємні емоції й приємні емоції [6].

Отже, аналіз літературних джерел дав нам змогу стверджувати, що питання щодо вивчення емоційного інтелекту та психологічного благополуччя ґрунтовно розроблені, проте залишається ще низка питань, на які наука намагається знайти відповіді. Серед таких питань виокремлюємо вивчення взаємозв'язку емоційного інтелекту з психологічним благополуччям у студентському віці.

Постановка завдання. Виходячи з вищеозначеного, убачаємо мету статті – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити взаємозв'язок емоційного інтелекту з психологічним благополуччям у юнацькому віці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наприкінці XX століття в науковому співтоваристві викликало багато дискусій і суперечок поєднання понять «емоції» й «інтелект». Науковці вважали, що інтелект – це здатність, а унікальних здібностей, пов'язаних з емоціями, не існує [4].

У 1990 році Дж. Мэйером, П. Сэловейем і Д. Карузо запропонований початковий варіант моделі емоційного інтелекту, а в 1995 році ідея набула поширення в книзі журналіста та психолога Д. Гоулмана [7]. Фундаментом для Дж. Мэйера, Д. Карузо й П. Сэловейа у створенні поняття емоційного інтелекту, а в подальшому й першої моделі емоційного інтелекту слугувала концепція Х. Гарднера [9]. Емоційний інтелект був визначений як здатність ідентифікувати власні емоції й емоції оточуючих, уміння використовувати цю інформацію та являв собою структуру, що вибудовує ієрархію, рівні якої освоюються в онтогенезі послідовно.

Пізніше з'явилися інші моделі емоційного інтелекту, які становлять інший погляд на емоційний інтелект. Найбільш відомою є модель Р. Бар-Она й Д. Гоулмена, що заснована на уявленнях П. Сэловея і Дж. Мэйера, але до цих уявлень Д. Гоулмен додав ще кілька компонентів: ентузіазм, наполегливість і соціальні навички. Тобто він поєднав пізнавальні здібності, які входили в модель П. Сэловея і Дж. Мэйера, з особистісними характеристиками [7]. Модель «емоційного інтелекту» Р. Бар-Она передбачає трактування поняття як сукупності когнітивних здібностей, знань і компетентностей, що створюють людині можливості для ефективної життєдіяльності [8].

Отже, аналіз наукових розвідок дав нам змогу дійти висновку, що «емоційний інтелект» розуміється як здатність переробляти інформацію, визначати значення емоцій, їх зв'язки один із одним, використовувати емоційну інформацію як основи для мислення та прийняття рішень.

Щодо психологічного благополуччя, то сьогодні однією з найбільш актуальних теорій психологічного благополуччя є теорія К. Ріфф, що за своєю сутністю об'єднує різні психологічні теорії: самоповага, самоприйняття А. Маслоу, К. Роджерса, Р. Олпорта; концепцію індивидуації К.Р. Юнга; прийняття власного минулого, що описане Е. Еріксоном. Це послугувало підставою для створення оригінального методу психотерапії і шкал опитувальника й набуло широкого розповсюдження [3].

Психологічне благополуччя К. Ріфф розглядала як інтегральний показник ступеня спрямованості людини на реалізацію позитивного функціонування (особистісного зростання, самоприйняття, мети в житті, позитивних стосунків з оточуючими), що виражається у відчутті щастя, задоволеності собою та власним життям. К. Ріфф розуміла під емоційним благополуччям переживання щастя й позитивних емоцій, а також позитивне функціонування, що спираються на особистісні характеристики, пророкують благополуччя їх власникам [1; 5].

Дослідницький підхід К. Ріфф є найпершою спробою виділити особистісні характеристики, які необхідні для повноцінного та благополучного функціонування особистості, вона мала думку, що особистісні характеристики – це психологічні блага, якими повинна володіти кожна щаслива людина. На думку К. Ріфф, шлях до відновлення, одужання та профілактики негативних наслідків у майбутньому лежить не в лікуванні негативних симптомів, а саме в посиленні позитивних характеристик особистості [1; 5].

Пізніше К. Ріфф до своєї концепції додала поняття соціального благополуччя, під яким вона розуміла соціальну взаємодію особистості з іншими людьми. Водночас із психологічним благополуччям, на її думку, соціальне благополуччя – це ще один аспект позитивного існування особистості [3].

Виходячи з теоретичного аналізу, ми зробили висновок, що юнацький вік є сенситивним для формування світогляду, особистісного та професійного самовизначення, усвідомлення власної значущості, комунікативних навичок, а тому дуже важливо проаналізувати формування саме в цьому віковому періоді таких значущих психологічних феноменів, як емоційний інтелект і психологічне благополуччя, і вивчити їх казуальний зв'язок між собою.

З метою дослідження взаємозв'язку емоційного інтелекту з психологічним благополуччям у юнацькому віці нами проведено

експериментальне дослідження у 2019–2020 навчальному році на базі Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Респондентами виступили студенти педагогічного профілю навчання віком від 18 до 21 року, загальна кількість досліджуваних – 30 осіб.

У ході дослідження нами використано такий психодіагностичний інструментарій:

1. Методика діагностики «емоційного інтелекту» Н. Холла, яка дає змогу виявити здібності особистості розуміти взаємини, що репрезентується в емоціях, і керувати своєю емоційною сферою на основі прийняття рішень.

2. Опитувальник К. Ріфф «Шкала психологічного благополуччя», який дає можливість виміряти суб'єктивну й об'єктивну сторону психологічного благополуччя.

Проаналізувавши отримані бали за допомогою розподілу результатів за рівнями та обчисленнями середнього арифметичного значення за методикою діагностики «емоційного інтелекту» Н. Холла, ми отримали такі результати (таблиця 1).

Таблиця 1

Розподіл середнього арифметичного рівня емоційного інтелекту у випробуваних

Юнаки з групи	Середнє арифметичне	Рівень
1 курс	34	Низький
2 курс	26.5	Низький
3 курс	67.4	Середній
СА всіх юнаків	42,4	Середній

Аналізуючи середній арифметичний показник рівня емоційного інтелекту всіх випробуваних юнаків, можемо зробити висновок, що в середньому рівень емоційного інтелекту в респондентів має 42,4 бали, що є середнім показником. Низькі результати показали юнаки 1 курсу (у середньому 34 бали) та юнаки 2 курсу (26,5 бали в середньому).

Неможливо спростувати той факт, що більшість випробовуваних виявили низький рівень емоційного інтелекту, цей факт лише підтверджує наявність проблеми з розумінням власних емоцій та емоційного стану інших людей у юнаків і звертає нашу увагу на актуальність цього питання й на необхідність розвитку емпатії та рефлексії в студентів-юнаків. На нашу думку, це пов'язано з тим, що 8 досліджуваних, як опитані, є студентами лише першого курсу, розвиток їхнього емоційного інтелекту, комунікативних навичок і самоаналізу ще попереду, адже розвиток вищезгаданих умінь є важливою частиною їхньої професійної діяльності. Цікаво й те, що їхні випробовувані старші колеги з 3 курсу показали досить високі результати з діагностування рівня емоційного інтелекту.

Діагностика за опитувальником «Шкала психологічного благополуччя» К. Ріфф дала нам змогу отримати такі результати (таблиця 2).

Таблиця 2

Розподіл середнього арифметичного рівня психологічного благополуччя у випробуваних

Юнаки з групи	Середнє арифметичне	Рівень
1 курс	337	Середній
2 курс	332.5	Середній
3 курс	348	Середній
СА всіх юнаків	339	Середній

Аналізуючи середній арифметичний показник рівня психологічного благополуччя всіх опитаних юнаків, ми бачимо, що всі групи опитуваних мають середній показник (339 балів). У середньому юнаки з 2 курсу мають 332,5 бали, трохи вищий результат у студентів 1 курсу (337 балів) і найвищий показник знову мають студенти з 3 курсу (348 балів), що лише на 5 пунктів нижче за високий рівень психологічного благополуччя. З огляду на середній арифметичний результат усіх груп респондентів, ми знову констатуємо середній рівень психологічного благополуччя.

Наступним кроком уважаємо за необхідне визначити рівень кореляційних зв'язків між отриманими результатами діагностичних методик за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона.

Зробивши статистичні розрахунки щодо пошуку коефіцієнту кореляції Пірсона між емоційним інтелектом і психологічним благополуччям, ми отримали результати, що підтвердили наші очікування щодо кореляційних зв'язків між цими двома психологічними феноменами ($r = 0,637814$; $p < 0,05$), що означає, що, чим вищий рівень емоційного інтелекту в юнаків, тим вищий рівень їхнього психологічного благополуччя, тобто між цими двома психологічними феноменами існує пряма залежність.

Висновки з проведеного дослідження. Отримані в процесі дослідження теоретичні та експериментальні результати дали нам змогу сформулювати такі висновки:

1. Теоретично доведено, що емоційний інтелект формується в ході життя людини під впливом низки факторів, які зумовлюють його рівень і специфічні індивідуальні особливості: когнітивні здібності (швидкість і точність переробки емоційної інформації); уявлення про емоції (як про цінності, як про важливому джерелі інформації); особливості емоційності (емоційна стійкість, чутливість тощо).

2. Дослідження проблеми емоційного інтелекту в юнаків дало нам змогу стверджувати, що в значної кількості юнаків існують проблеми з розумінням свого емоційного стану, емоційного стану оточуючих людей і з регуляцією емоцій. Лише незначна частина респондентів продемонструвала високий рівень емоційного інтелекту, що вказує на важливість вивчення цієї проблеми та розвитку емоційного інтелекту в студентів юнацького віку.

3. У процесі вивчення психологічного благополуччя в юнацькому віці встановлено, що більшість досліджуваних має середній або високий рівень психологічного благополуччя, а кожен п'ятий досліджуваний юнак продемонстрував низький рівень. У середньому юнаки мають середній рівень психологічного благополуччя, що також указує на важливість подальшого дослідження цього питання.

4. Провівши кореляційний аналіз отриманих результатів, ми встановили кореляційний зв'язок між емоційним інтелектом і психологічним благополуччям у юнацькому віці, який означає, що, чим вищим є рівень емоційного інтелекту в юнаків, тим вищий рівень їхнього психологічного благополуччя. Тобто доведено, що низький рівень емоційного інтелекту негативно позначається на психологічному благополуччі юнаків.

Перспективу подальших досліджень убачаємо в детальному розгляді таких науково-практичних проблем: розвиток творчих здібностей, підвищення опору до стресу, підвищення рівня психологічного благополуччя юнаків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аршава І.Ф., Носенко Д.В. Суб'єктивне благополуччя і його індивідуально-психологічні та особистісні кореляти. *Вісник ДНУ. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2012. Вип. 18. № 9/1.

2. Власова О.І. Психологія соціальних здібностей: структура, динаміка, чинники розвитку : монографія. Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2005.

3. Кологривова Е.І. Вплив особистісних прагнень на переживання суб'єктивного благополуччя. *Соціальна психологія*. 2006. № 5.

4. Носенко Е.Л., Коврига Н.В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003.

5. Олександров Ю.М. Компоненти благополуччя особистості як прояви та детермінанти психологічного здоров'я. *Психологічні перспективи*. 2009. Вип. 14.

6. Diener E. Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *J.of Personality and Social Psychology*. 1995. № 68.

7. Gardner H. MultipleIntelligences. N.Y., 1993.

8. Goldberg C. WhyHamletcouldnotlove. *Psychoanal. And Psychother. Intelligence.* 1991. Vol. 9. № 1.

9. Mayer J.D., Salovey P. EmotionalIntelligence. N.Y., 2005.